

Література

1. Артемьева О.А. Методология организации профессиональной подготовки специалиста на основе межкультурной коммуникации / О.А. Артемьева, М.Н. Макеева, Р.П. Мильбруд. – Таганрог : Изд-во ТГТУ, 2005. – 91 с.
2. Воротняк Л.І. Педагогічна технологія формування полікультурної компетенції магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л.І. Воротняк. – Хмельницький, 2008. – 258 с.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 276 с.
4. Тарнопольський О.Б. Стандарти комунікативної поведінки у США / О.Б. Тарнопольський, Н.К. Скляренко. – К., 2003. – 207 с.
5. Asian EFL Journal [Електронний ресурс]. – September, 2004. – Volume 6. – Режим доступу: www.asian-efl-journal.com.
6. Byram M. Living and Studying Abroad: Research and Practice / M. Byram, A. Feng. – Multilingual Matters Ltd, 2006. – 276 p.
7. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence / M. Byram. – Multilingual Matters Ltd, 1997.
8. English for Specific Purposes (ESP) in Ukraine: National Curriculum for Universities. – Kyiv, 2005. – 122 p.

ЧЕРЕПЄХІНА О.А.

ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ПРОЦЕСІВ “САМО-” ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

За сутнісними ознаками ХХІ ст. є віком інформатизації, технологізації та нанотехнологій, при цьому людина як носій досвіду та індивідуальності ставиться у центр таких процесів. Розвиток особистості професіонала та формування в нього професіоналізму все більше будується на засадах людиноцентризму, традиції якого тільки започатковуються у фаховій підготовці майбутніх психологів. Сучасний соціум потребує не стільки висококваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців з психології, скільки психологів з розвинутою самоорганізацією, здатністю до особистісного та професійного саморозвитку та самовдосконалення.

У контексті нашого дослідження показовими є праці, у яких започатковані й розвиваються положення про самоосвітню діяльність студентів (В. Буряк, І. Герде, Ф. Дістервег, А. Ключко, В. Козаков, Я. Коменський, В. Оконь, Й. Песталоцці, Ж. Руссо, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.); психологічні основи самоосвіти (мотиви, готовність) (В. Буряк, А. Громцева, Ю. Кулюткин, Н. Половникова та ін.); про самостійну роботу студентів та її активізацію (В. Вергасов, А. Кирсанов, М. Скаткін, Т. Шамова, Г. Щукіна та ін.); досліджено у порівняльному аналізі організацію самостійної пізнавальної діяльності (Н. Авшенюк, М. Лещенко, Т. Кошманова, Л. Пуховська); вплив самостійної роботи на процес пізнання (В. Вергасов, Б. Єсіпов, О. Мороз, Р. Нізамов, М. Нікандров та ін.).

У контексті Болонського процесу та з урахуванням зарубіжного досвіду організації самостійної навчальної роботи студентів на засадах професіоналізації, системного зв'язку теорії й практики актуальним стає звертання уваги на використання самостійної роботи як дієвого інструмента впливу на формування необхідних професійних якостей та навичок у сту-

дентів, на що вказують Л. Карпинська, М. Князян, Є. Полат, О. Пометун та ін.

Питання професійної самоосвіти, зокрема застосування психолого-педагогічних знань у самоосвітній діяльності вчителя, самоосвіта молодого вчителя як умова вдосконалення його професійної діяльності та неперервності його освіти, розкриті М. Заборщиковою, Д. Казихановою, І. Наумченко та ін. [7, с. 126].

Отже, проблема самоосвітньої діяльності студентів охоплює широкий спектр питань. Різні підходи до визначення самоосвіти дають змогу розглядати це поняття як: форму здобуття й поглиблення знань (Г. Бичкова, С. Лебедев); процес розвитку інтелектуальних якостей та розумових здібностей (О. Кочетов); вид пізнавальної діяльності (І. Гончаров, Н. Косенко, П. Пшебильський); засіб саморозвитку творчої особистості, управління її розумовою діяльністю (Л. Рувінський).

Не дивлячись на широку представленість у науково-педагогічній та психологічній літературі проблем самостійної роботи, самоорганізація студентів та інші питання науково-педагогічної підтримки процесів “само-” під час формування професіоналізму майбутніх психологів у вищій школі раніше не виступали предметом спеціальних наукових досліджень.

Метою статті є визначення особливостей та обґрунтування необхідності науково-педагогічної підтримки процесів “само-” під час формування професіоналізму майбутніх психологів у вищій школі.

Практика викладання у вищій школі та результати спостережень переконливо доводять, що організація роботи щодо формування професіоналізму майбутніх психологів у ВНЗ неможлива без систематичного й спланованого навчання студентів навичок самодослідження, що є умовою саморозгортання та саморозвитку особистості майбутнього фахівця. Результати констатувальних досліджень свідчать, що в сучасних вишах цілеспрямована робота в цьому напрямі не здійснюється. Саме тому суттєвим моментом в організації навчального процесу майбутніх психологів є стимулювання їх до самопізнання, усвідомлення реальності життєвих і професійних планів, самоорганізації, самоуправління, що сприятиме їх самовдосконаленню, самоактуалізації та гармонізації, на що вказують у своїх дослідженнях Ж. Вірна, Ю. Долинська, В. Панок, Л. Шумакова та ін.

Своє дослідження ми ґрунтуємо на теоретико-методичних засадах щодо організації самостійної роботи студентів, яка стимулює розв’язання проблем формування професіоналізму майбутніх психологів у вищій школі. Витоки цих питань дослідники знаходять у працях як античних філософів, зокрема, Арістотеля, Демокрита, Сократа, Платона, так і мислителів Відродження (П. Беринди, І. Вишенського, Ю. Дрогобича, М. Монтеня, Є. Славинецького, Е. Роттердамського, П. Русина та ін.) та вчених Просвітництва (М. Головіна, Я. Козелеського, Я.-А. Коменського, М. Ломоносова, Г. Песталоцці, І. Посошкова, Ж.-Ж. Руссо). Вітчизняна педагогічна наука в цьому напрямі представлена ідеями В. Белінського, О. Герцена,

М. Добролюбова, О. Острогорського, Д. Писарева, В. Сухомлинського, Л. Толстого, К. Ушинського та ін.

Серед процесів “само-” ми виділяємо такі важливі, як самовиявлення, самоусвідомлення, самостановлення, самоствердження, саморозвиток, самореалізація, самоорганізація, самоконтроль, самоактуалізація та саморозгортання як вищий рівень набуття професіоналізму майбутніми та практикуючими психологами.

Ми вважаємо, що науково-педагогічна підтримка самостійної роботи студентів з підвищення рівня їх професіоналізму має ґрунтуватися на концептуальних засадах щодо самостійної роботи студентів, викладених у працях Н. Бібік, В. Буряка, М. Гарунова, Б. Єсіпова, І. Лернера, В. Ляудіс, О. Савченко, С. Скидана, В. Сластьоніна, Н. Половникової, Т. Шамової та ін., а також положеннях Болонського процесу, опрацьованих вітчизняними вченими, такими як А. Алексюк, Б. Бокуть, І. Зязюн, Л. Кондрашова, В. Кремень, Н. Ничкало та ін.

Теоретичним підґрунтям для розв’язання означеної мети є праці В. Антропова, В. Буряка, Л. Вяткіна, М. Гарунова, М. Данилова, А. Кірса нова, В. Лозової, В. Ляудіса, П. Підкасистого та ін., у яких обґрунтовуються проблеми пізнавальної самостійності й організації самостійної роботи, концепції саморозвитку й самовдосконалення особистості в пізнавальній діяльності у контексті навчання Р. Бернса, І. Беха, К. Вазіної, А. Громцевої, І. Якиманської та ін., праці І. Ільєсова, Є. Мілеряна, А. Усової та ін., у яких розкриваються закономірності формування вмінь та навичок самостійної навчальної діяльності.

У ХХ ст. проблема самостійності в навчанні й організації самостійної навчальної діяльності набуває академічного значення й обґрунтовується у працях С. Архангельського, Л. Вяткіна, М. Гарунова, Н. Дайрі, Л. Жарова, В. Козакова, І. Лернера, Р. Нізамова, О. Савченко та ін.

Проте, незважаючи на таку сталу традицію вивчення та наукового осмислення самостійної роботи студентів та пов’язаних з нею питань, ні у вітчизняній, ні у зарубіжній науці не вироблено стратегію науково-методичного супроводу становлення саморозгортання майбутніх психологів як вищого щабля особистості фахівця з психології – професіонала, яка постійно розвивається.

Традиційно самостійна робота студентів, хоча й розглядалася як важлива форма організації навчального процесу у ВНЗ, значно поступалася за обсягом аудиторним заняттям. Сучасні нормативні документи Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України визначають самостійну роботу основним видом навчальної діяльності студентів й регламентують її обсяг від 1/3 до 2/3 загального обсягу навчального часу студента. Проведені І. Бабиним, Я. Болюбашом, В. Грубінко, М. Степко та іншими моніторингові дослідження підтверджують доцільність такого розподілу. Значно стримує впровадження такої практики відсутність як науково обґрунтованих підходів, так і методологічних засад застосування самостійної роботи

як інструмента формувального впливу на особистість студентів – майбутніх психологів.

Як вказує О. Малихін, важливими є розробка й впровадження дидактичної системи організації самостійної роботи студентів, що включає відповідні форми, методи й засоби, а також методичне забезпечення самостійної роботи студентів та засобів її педагогічної підтримки з орієнтацією на професіоналізацію змісту самостійної роботи студентів [4].

Н. Цимбалюк зазначає, що відповідно до нормативів, розроблених Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, при загальному обсязі навчального навантаження студента 54–60 год на тиждень самостійна робота становить 14–16 год (36 год займають аудиторні заняття) [10].

І. Чорновіл відзначає, що на сьогодні існують різноманітні трактування терміна “самостійна робота студентів”, що свідчить про наявність ряду суперечностей та проблем у цій сфері. Серед них – розбіжність у розумінні сутності самостійної роботи студентів [11]. Для того, щоб з’ясувати сутність самостійної роботи студентів, визначити її роль і місце на етапі професійного становлення, розглянемо, насамперед, визначення цього терміна.

Так, наприклад, Б. Єсіпов розглядає самостійну роботу як таку, що виконується без особистої участі вчителя, за його завданнями в спеціально відведений для цього час; при цьому учні свідомо прагнуть досягти поставленої мети, докладають зусиль і виражають у тій чи іншій формі результати своїх розумових або фізичних (або тих і інших) дій [2].

П. Підкасистий під самостійною роботою розуміє такий засіб навчання, який виробляє в учнів психологічну установку на самостійне систематичне поповнення своїх знань і вироблення вмій орієнтуватися в потоці наукової й політичної інформації при вирішенні нових пізнавальних завдань; є важливою умовою самоорганізації та самодисципліни тих, хто навчається, при оволодінні ними методами пізнавальної діяльності; є важливим знаряддям педагогічного керівництва й управління самостійною пізнавальною діяльністю учнів у процесі навчання; у кожній конкретній ситуації засвоєння відповідає конкретній дидактичній меті й завданню; формує на кожному етапі просування від незнання до знання необхідний обсяг знань, умінь і навичок для розв’язання певного класу пізнавальних завдань і просування від нижчих до вищих рівнів розумової діяльності [5].

Вітчизняний дослідник В. Буряк констатує концептуальну невизначеність поняття “самостійна робота” і при цьому виділяє провідні ознаки самостійної роботи студентів: наявність завдання; відсутність безпосередньої участі викладача у виконанні завдання; наявність спеціально відведеного часу; опосередковане управління викладачем пізнавальною діяльністю студентів; вид діяльності, яка виконується без безпосередньої участі викладача; прояв таких якостей, як самостійність, активність, які, у свою чергу, підвищують самоорганізованість і самоконтроль та зумовленість цілеспрямованістю, яка залежить від мотивації діяльності студента [1, с. 15].

У працях І. Шимко наголошується, що самостійна робота є базою майбутньої самоосвіти фахівця, сприяє розвитку відповідної мотивації та навичок самоосвіти в майбутніх спеціалістів. Зокрема, вона вказує, що якщо студент не навчиться самостійно працювати з урахуванням як мотиваційного, так і технологічного компонентів цієї діяльності протягом навчання у вищому навчальному закладі, то в подальшому своєю самоосвітою він не займатиметься або ж вона даватиметься йому великими зусиллями [12].

Самоосвіта визнається нами як контекст, у якому розгортається вся діяльність процесів “само-”, що забезпечують досягнення майбутніми та практикуючими психологами вищих рівнів професіоналізму, і в аналізованому аспекті становить самостійну пізнавальну діяльність студентів, спрямовану на розвиток професійного мислення, професійної зрілості та мотивації професійного розвитку та самовдосконалення. У такому випадку самоосвіта визначається стійкою внутрішньою мотивацією, високим рівнем самоконтролю та самоорганізації.

Н. Стяглик зазначає, що у світлі реалізації вимог Болонського процесу основний акцент в навчальній роботі студентів переноситься на їх самостійну роботу, під час організації якої можна максимально враховувати індивідуальні потреби та здатності кожного з них. Однак у вітчизняних ВНЗ керівництву самостійною роботою студентів серед інших видів навчального навантаження викладачів відводиться набагато менше часу, ніж у більшості розвинутих країн світу, що не дає змоги оптимально використати її можливості. Тому виникає необхідність у пошуку нових шляхів покращення результативності цього виду навчальної діяльності у ВНЗ [8].

Важливим аспектом проблеми, яку ми розглядаємо, є й урахування ресурсу консультативної роботи викладачів та успішних однокурсників. На підставі вивчення наукової літератури встановлено, що питання організації консультування в освітньому процесі вищих навчальних закладів досліджено у працях М. Виноградової, В. Лозової, І. Первіна, К. Селевка, І. Чередова та ін. Однак проблема організації консультування в освітньому процесі вимагає свого подальшого дослідження [8].

Як вказують М. Виноградова й І. Первін, оптимальною є ситуація, коли на роль консультанта призначається студент, який добре встигає з психологічних дисциплін, прагне допомогти своїм однокурсникам оволодіти необхідним навчальним матеріалом, має потрібні для цього вміння та якому довіряють і педагог, і члени групи. Консультант може працювати з одним або декількома студентами, причому в останньому випадку він стає і керівником цієї малої групи.

Однією з педагогічних умов, що оптимізує, на нашу думку, процес формування професіоналізму майбутніх психологів, є зростання самостійності майбутнього фахівців з психології у набутті професійних знань та професійної готовності. Залучення до самостійної діяльності є необхідною умовою оптимізації професійної підготовки студентів. При цьому самостійність виражається не тільки в умінні логічно обирати методи професій-

ного удосконалення, а й в умінні доходити власних висновків щодо свого професійного зростання. І. Лісакова переконливо доводить, що самостійність стимулює творчий підхід до своєї справи, сприяє розвиткові творчості, емпатійності, самоконтролю та інших професійно важливих якостей психолога. Отже, самостійність у прийнятті рішень і відповідальність за них є важливою складовою ефективності формування професіоналізму майбутніх психологів у ВНЗ [3].

Стимулювання самостійності, на думку І. Лісакової, має відбуватися завдяки поступовому підвищенню складності навчального матеріалу, завдання мають бути організовані таким чином, щоб з кожним наступним завданням здатність до самостійного вільного оперування методами та прийомами професійної діяльності психолога зростала. Перехід від алгоритмізованих форм розв'язання квазіпрофесійних завдань до вільного оперування методами і прийомами діяльності психолога відбувається через виховання здатності критично оцінювати позитивні та негативні сторони будь-яких явищ, своїх та чужих дій, визначати свою позицію щодо них. Отже, важливою педагогічною умовою формування професіоналізму майбутніх психологів у фаховій підготовці є стимулювання їх самостійності щодо набуття професійних навичок і компетенцій [3].

Як вказує І. Лісакова, техніка творчої самодіяльності включає спостереження і самоспостереження як засоби набуття досвіду творчої самодіяльності, інтеріоризацію (опредмечування) та екстеріоризацію (розпредмечування) як засоби реалізації досвіду творчої самодіяльності, рефлексію і саморефлексію як засоби оцінювання результатів творчої самодіяльності особистості [3].

Л. Сущенко зазначає, що серед головних засобів реалізації індивідуалізованого навчання вагоме місце посідає самостійна навчально-пізнавальна діяльність. Її питома вага в більшості навчальних закладів України становить до 40% часу, передбаченого на вивчення різних дисциплін. Нагальне завдання, яке важливо вирішувати для забезпечення формування творчої особистості спеціаліста, – навчити студента вчитися, самостійно набувати знання, розвивати індивідуальні якості протягом усього життя [9].

Далі дослідниця констатує, що фахівці звертають серйозну увагу на більш чітку організацію самостійної пізнавальної діяльності, що сприяє ефективному використанню часу, призначеного для самоосвіти. Йдеться не тільки про самостійну навчальну діяльність студентів, а й інформаційно-методичне забезпечення, комп'ютерну підтримку навчального процесу. Технічні можливості ВНЗ, комп'ютерна мережа в домашніх умовах значно розширюють можливості самостійної навчальної роботи студентів усіх форм навчання – денної, заочної, вечірньої та дистанційної. Отже, формування майбутнього фахівця має полягати в тому, щоб максимально сприяти розвитку в студентів творчої ініціативи, вихованню потреби в самоосвіті, спрямованості на підвищення рівня своєї теоретичної підготовки, вдосконалення вмінь і навичок самостійної роботи [9].

Ми вважаємо, що науково-педагогічна підтримка процесів “само-” під час формування професіоналізму майбутніх психологів у вищій школі має базуватися на створенні розгалуженої системи професійного самовиявлення майбутніх психологів, спрямованої на розвиток у них прагнення до набуття професіоналізму як внутрішньої рушійної сили, що розгортається в мотивації і необхідна для професійного саморозгортання.

Таким чином, у процесі формувального впливу відбувається поступова трансформація у свідомості та поведінці майбутніх психологів, що представлена такими процесами, як самовиявлення, самоусвідомлення, самостановлення, самоствердження, саморозвиток, самореалізація, самоорганізація, самоконтроль, самоактуалізація та саморозгортання – послідовне просування до вершин професійної майстерності – як вищий рівень професіоналізму. Перехід від одного рівня до іншого відбувається в природних умовах навчального середовища та породжує внутрішній стимул професійного саморозвитку – прагнення до професійного саморозгортання.

Ми вважаємо, що підтримка студентів у процесі їхнього активного професійного самовиявлення, самоусвідомлення, самостановлення, самовираження, саморозвитку, самореалізації, самоорганізації, самоконтролю та саморозгортання має відбуватися за рахунок формування ціннісного ставлення до професійного саморозвитку, стійкої внутрішньої мотивації професійного розвитку, саморозвитку та вдосконалення (засобами тренінгу на засадах аксіологічного підходу) та науково-педагогічної підтримки самостійної роботи студентів з підвищення рівня їх професіоналізму, стимулювання в них самостійної науково-дослідної роботи, а також за рахунок оновлення практичної підготовки, наприклад, тренінгів, спрямованих на формування професіоналізму майбутніх психологів.

Висновки. Науковими дослідженнями доведено, що ефективність самостійної роботи студентів зумовлюється: структуруванням змісту за принципами модульності, кредитності, інтеграції, системності, врахування предметного поля спеціальності, креативності, компенсаторності, багаторівневості, варіативності, професійної спрямованості, гнучкості, доступності; організацією на засадах динамічності, прогностичності, індивідуального підходу до студентів, диференціації та індивідуалізації форм, діалогічності в підсистемі “викладач – студент”, керованості, вмотивованості, технологічності та інноваційності; суб’єкт-суб’єктною взаємодією викладачів і студентів; формами організації, змістом і характером завдань, що мають навчально-дослідну та професійно-предметну спрямованість.

Ми виділили такі найважливіші процеси “само-”, що стимулюють формування професіоналізму в майбутніх психологів: самовиявлення, самоусвідомлення, самостановлення, самоствердження, саморозвиток, самореалізація, самоорганізація, самоконтроль, самоактуалізація; самоактуалізація та саморозгортання – як етапи просування до “Я – професіонал”. Перспективами подальших досліджень вбачаємо розробку методичного забезпечення до кожного видів “само-”.

Література

1. Буряк В.К. Самостійна робота як системоутворюючий елемент навчальної діяльності студентів / В.К. Буряк // Вища школа. – 2008. – № 5. – С. 10–24.
2. Есипов Б.П. Самостоятельная работа учащихся на уроках / Б.П. Есипов. – М. : Учпедгиз, 1961. – 239 с.
3. Лисакова І.В. Формування професіоналізму у студентів вищих музичних навчальних закладів в процесі методичної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І.В. Лисакова. – К., 2008. – 248 с.
4. Малихін О.В. Теоретико-методологічні засади організації самостійної навчальної діяльності студентів ВНЗ : автореф. дис. ... докт. пед. наук. 13.00.09 / О.В. Малихін. – Харків, 2009. – 40 с.
5. Пидкасистый П.И. Организация деятельности ученика на уроке / П.И. Пидкасистый. – М. : Знание, 1985. – 80 с.
6. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>.
7. Самойленко Н. Самоосвіта як форма розвитку методичної компетентності майстра виробничого навчання / Н. Самойленко // Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання : тези доповідей звітної науково-практичної конференції, (м. Київ, 29–31 березня 2010 р.) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України ; [за заг. ред. В.О. Радкевич]. – К. : ПТО НАПН України, 2010. – 172 с.
8. Стяглик Н.І. Організація навчальної діяльності студентської групи за допомогою консультанта / Н.І. Стяглик // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя, 2010. – Вип. 12 (65). – С. 246–249.
9. Сущенко Л.О. Проблема організації самостійної пізнавальної діяльності студентів ВНЗ / Л.О. Сущенко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя, 2010. – Вип. 12 (65). – С. 124–131.
10. Цимбалюк Н.М. Організація самостійної роботи студентів : метод. рекомендації / Н.М. Цимбалюк. – К. : Либідь, 2001. – 13 с.
11. Чорновіл І.С. Місце й роль самостійної роботи студентів у навчальному процесі ВНЗ / І.С. Чорновіл // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя. – 2010. – Вип. 11 (64). – С. 311–318.
12. Шимко І.М. Проблеми організації самостійної роботи у вищій школі / І.М. Шимко // Рідна школа. – 2005. – № 8. – С. 34–35.

ШАПОЛОВА В.В.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ У ВНЗ

Наша держава поступово втрачала великі виробничі підприємства – заводи, фабрики, виробничі об'єднання, що послужило руйнуванню централізованої системи державного замовлення на підготовку кваліфікованих робітничих та управлінських кадрів. Причиною цього разом з непевністю в економічному, політичному і фінансовому майбутньому держави є відсутність у керівників і членів колективів відчуття господаря і власника. Розуміння принципів і здатність управляти корпоративною культурою є ключем до ефективного менеджменту компанії зокрема та країни в цілому. Тому виникає необхідність формування та розвитку корпоративної культури фахівців у вищому технічному навчальному закладі.

Система вищої освіти прагне забезпечити формування різнобічної особистості майбутнього фахівця. Реалізація цієї мети допоможе сучасному випускнику вищого технічного навчального закладу мати не тільки достатній рівень фахової та організаційно-адміністративної підготовки, а й бути особистістю, яка наділена високою корпоративною культурою, високий рівень розвитку якої свідчить про наявність таких якостей особистості, як бажання конкурувати, вміння переконувати; прагнення відігравати роль неформального лідера; терпимість до рутинної адміністративної роботи.